

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ
Տարեկան . . 12 Ձր.
Վեցամսեայ . 6 "

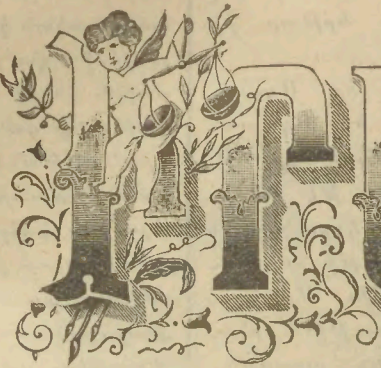
ԱՐՏԱՍԱՀԱՆ

Երկու թիւ մէկ ծրարով
Տարեկան . . 14 Ձր.
Վեցամսեայ . 7 "

ԱՍԵՐԻԱ

Տարեկան 2.60 Տօլար
Վեցամսեայ 1.50 "
Կ Ա Ն Ա Ի Կ

Երանդանի տողը
20 ամսիկով

Լ Ր Ա Գ Ի Ր
Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

Հ Ա Ս Ց Ե

Rédaction du journal

„Iraouvunk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на вѣстникъ

„Иравункъ“

ВАРНА (България)

Գրութիւնք եւ
չեմ տրուիր

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵԹՈՐ ԱՋԴ

ԲՈՒՆՈՐ ՀՆՁԱԿԵԱՆ ԸՆԴՆԵՐ-
ՆԵՐԻՆ ԱՆՔՏԻՐ

Ընկերներ.

Բարերար քեզ կցիւն կարծէք ուր-
տում է: Այդպէս էլ հարկաւոր էր:
Հնչակեան վերջին լուրերին նա-
յելով Հնչակեան ընդհանուր պատ-
գամաւորական ժողով գումարելու
միտքը հետզհետէ գտնում է եւ կամ
արդէն նոյն իսկ գտել է ընդունելու-
թիւն կուսակցութեան շարքերի մէջ:
Միացեալ Հնչակեան ներկայ կու-
սակցութիւնը կազմող նախկին երկու
հատուածները, այլ եւ այլ պատճառ-
ներով, որոնք քննութեան մէջ մտնել
ոչ տեղի է, ոչ ժամանակը եւ ոչ էլ
որ եւ է առանձին ահապի ձեռնհա-
տութեան մէջ. կարծես մի րոպէ մո-
ռացած որ Հնչակեան փառաւոր Մի-
ութիւնը, որի բարերար ազդեցու-
թիւնը տարածուեցաւ ընդհանուր հայ
յեզափոխական շարքերի եւ համայն
հայ հասարակութեան վերայ եւ որից
առաջացած ոգեւորութիւնը, հակա-
ռակ ներկայ րոպէի վերջին աստիճան
անախորժ եւ պախաւակելի իրողու-
թիւններին, շարունակում է տակա-
ւորն կենդանացնել յեզափոխական
սրտերը, մոռացած, ասում եմ, որ
նա կայացած եւ կեցած էր յանուն
Հայրենիքի եւ նորա վերայ, յանուն
Ազգին եւ նորա վերայ, գտնուեցան
յանկարծ մի զարնուրդի զառիվայրի
վերայ, որ կարող էր տանել հասցնել
նրանց երկրորդ եւ այս անգամ գուցէ
անգամաւոր բաժանման, յաւիտենա-
կան անջատման անդունդը:

Պատկերը ստակալի էր, իսկ գա-
լիք, առաջանալիք հետեւանք իւր
բացասականութեամբ, իւր վնասա-
կարութեամբ հագին, աներեւակաւ
յելի: Հարկաւոր էր որ զօրաւոր ջան-
քեր, գերբնական ճիգեր գործ դրուե-
ին վտանգի առաջն առնելու համար,
հարկաւոր էր չլնոյլ տալ որ սայլը,
մղուած դառիթափի ճակատագրական
անդիմադրելի ձգողութիւնից՝ զլորուէր
ու ընկնէր ջախջախուելով մինչեւ
յատակը: Եւ հարկաւոր էր մանաւանդ
որ այդ ջանքերը գործ դրուէին ոչ
անհատաբար կամ հատուածօրէն, այլ
հաւաքաբար, որ միութիւնը փրկելու
գործին աջակցէին բոլոր կուսակցա-
կան անհատները, խմբերը միասին,
միատեղ, տրուած լինելով այն անխ-
նայն վիճակը, որին մատնուած էր
կուսակցութիւնը նրանից յետոյ՝ երբ
միացեալ կուսակցութեան միացեալ եւ
միակ օրինաւոր զլուրը, կեդրոնա-
կան մարմինը, պատակաւորաւ, բա-
ժանուած էր երկու կտորի—մի ծանր

եւ տխուր հանգամանք, որի անխու-
սառնելի եւ տրամաբանական հետե-
ւանքը կարող էր լինել ոչ աւելի,
ոչ պակաս, քանց եթէ միացեալ կու-
սակցութեան երկուսի բաժանուելը
իւր հերթին:

Այդ ջանքերը գործ դրուեցան:
Առաջարկեցան, անմիջական դար-
մանի համար, հատու, վճռական մի-
ջոցներ, հրապարակ դուրս եկան ան-
հատական եւ խմբական ոյժեր, նպա-
տակ ունենալով անմիջապէս փրկելու
կուսակցութիւնը վտանգաւոր անխ-
նայնական գործիքից՝ տալով նրան
այն իսկ պլուրը, որից զրկուած
էր նա մի րոպէ: Ասկայն այդ ան-
միջական միջոցները, դարմանքը
չիրականացան. նրանք կորսուեցան
միմեանց զէմ ներհակաբար գործող
ուղղութիւններից, միմեանց զէմ խոստ
բաղնող հակառակ հոսանքներից ա-
ռաջացած փոթորիկին մէջ:

Մնում էր միայն մի վերջին, մի
գերագոյն միջոց, այն է գումարել
միացեալ Հնչակեան ընդհանուր պատ-
գամաւորական ժողովը, որ վերջ
գնէր ծագած անհամաձայնութիւննե-
րին, տիրող երկպառակութիւններին
ու առաջացած քառուխ: Այդ կէտին
այլ եւս հարկաւոր էր ոչ զլուր բոլոր
մտքերը, բոլոր հակառակ հոսանք-
ները, որպէս փրկութեան միակ եւ
վերջին ապաւէնին: Այդ կէտն էլ,
սակայն, կարող էր ձեռքից քայ թող-
նուել—այնքան սաստիկ էր բաղնողը
եւ նրանից առաջացած գործող ոյժե-
րի մէջ տիրած հակասութիւնն ու ան-
ներդաշնակութիւնը: Այդ երկուսը
իրապէս նոյն իսկ մի րոպէ զգացուե-
ցաւ: Եւ սակայն, թուում է որ նա
այլ եւս փարատուած է: Թուում է որ
մտքերը անդրադարձած են եւ, ինչ-
պէս հետզհետէ ընդհանուր դարձող
ցանկութիւններից յայտնուում է,
Հնչակեան ընդհ. պատգմ. ժողովի
անհրաժեշտութիւնը զգալի է դարձած
ամենի համար:

Որքան էլ բուռն լինէին կրքերը,
որոնք չղթաշագործ պարզուեցան եր-
կուստեք առաւել կամ նուազ սաստ-
կութեամբ, որքան էլ ուժեղ ու ան-
գիմադրելի լինէին յարուցուած ներ-
քին ատեղութեան վանող զգացումնե-
րը, որոնք բաղնում էին միմեանց
ամենամեծ ուժգնութեամբ ու մոլեգ-
նութեամբ, նրանք, այնուամենայ-
նիւ, պէտք էր սպասել որ տեղի տա-
յին վերջի վերջոյ, մտածուած, խե-
ղացի, նուիրուած ու անկեղծ աշխա-
տանքի ոյժին չորհիւ, բանականու-
թեան առաջ, մաքի լոյսին առաջ,
որին տրուած է եւ պէտք է որ տրուէր,
ինչպէս ամեն, նոյնպէս եւ այս ծանր,
կրիտիկական զէպքում ու րոպէում,

վերջին խօսքը, որ, այդ լոյսը,
վերջապէս պիտի գար սանձ դնելու
այդ անմիտ, այդ անխոստ, այն
անգիտակից, այդ մոլեգնող կրքե-
րին, որոնք ոչ մի կերպով չեն կա-
րող հաշտ լինել այն գործի պահանջին
հետ՝ որ Հայրենիքի Ազատութեան
կոչումն է, որ մարտիրոսացած ու գո-
յութեան գոհութիւն ճգնաժամի մէջ
գտնուող մի ամբողջ ազգի ազատա-
գորութեան դատն է: Այդ մեծ, այդ
վսեմ ու գոհարին գործը չէ պահան-
ջում ամենեւի կրքերի թագաւորու-
թիւնը, նա պահանջում է միայն եւ
մի միայն բանականութեան թագաւո-
րութիւնը:

Պէտք է ուրախ լինել, հակառակ
ամեն յոռետես ներշնչումների, որոնք
կարող են ծնիլ ներկայ յեզափոխա-
կան ընդհանուր քառուխ, որի մէջ
գտնում է մեր ամենիս պաշտելի գոր-
ծը, որ բանականութեան այդ թա-
գաւորութիւնը գալիս է հետզհետէ,
կամաց կամաց, օրըստօրէ, տիրելու
եւ տիրապետելու ամեն կարգի կու-
սակցական, հատուածական եւ այլ
նեղ, զձուձ, մասնաւոր հաշիւների,
նկատումների, կոնքերի ու կրքերի
վերայ. նա գալիս է չլնոյլ տալու որ
բուն գործը—Հայրենիքի գործը—որ
ներկայ ճգնաժամում, ներկայ հայ-
կական պայմաններում, միակն է՝ որ
կարող է կապել ու պէտք է որ կապէ
միմեանց հետ բոլոր հայ սրտերը, ան-
խորի, առանց որ եւ է աշխարհագ-
րական, առանց որ եւ է կրօնական,
դասակարգային եւ կամ այլ պրոֆէսի-
օնական խարութիւնների, զոհ գնար
մէկի կամ միւսի, խմբերի կամ հա-
տուածների եւ կամ նոյն իսկ ուրոյն
կուսակցութիւնների նեղ հաշիւներին.
իսկ հակադրողութիւններին, մոլե-
գնող կրքերին ու անգիտակից ա-
րարքներին:

Ընկերներ, Հնչակեան դժուարու-
թիւնները, Հնչակեան երկպառակու-
թիւնները վերացնելու համար, թր-
ւում է որ ահա մենք ամէնքս արդէն
ուզում ենք—բաղադրութիւններ կա-
րող են տակաւին գոյութիւն ունե-
նալ—գումարել Հնչակեան ընդհ. պատ-
գովով: Այդ շատ լաւ է եւ շատ գե-
ղեցիկ: Բայց այդ քառական չէ: Որ-
պէս զի գումարութիւնը ընդհ. պատգմ.
ժողովը չլիքէ, որպէս զի նա իսկա-
պէս իրադրուէ այն նպատակը, որի
համար նա կանչուելու է, այսինքն
որպէս զի նա վերացնէ մէջագից ան-
հանդուրժելի դարձած երկու նոյնա-
նուն բայց տարիմաստ պաշտօնական
օրգանների միաժամանակ գալիական-
լի հրատարակութիւնը, որպէս զի նա
զապրեցնէ միմեանց կէտի վերայ մի-
եւեռոյն կուսակցութեան անուշով
գործող երկու միմեանց հակառակ եւ

միմեանց չինել ուզածը քանդող գոր-
ծիչների ուղարկուելը, ինչպէս նա-
եւ երկու նոյնանուն կեդրոնների գո-
յութիւնը, որոնք այդ վիճակի մէջ
բացի չարիքից ուրիշ բան գոհար
թէ կարողանան արտադրել, մի խօս-
քով որպէս զի կուսակցութիւնը ազա-
տի ներկայ ճգնաժամից, որի երկա-
րիւր անբուժելի վէրքեր ու ջարիքներ
կարող է հասցնել ընդհանուր յեզա-
փոխական գործին, եւ ստանալ իւր
կորցնելու վրայ եղող միտքիւնը, այդ
բոլոր իրագործելու համար հարկաւոր
է անպատճառ յրացնել այն պայմա-
ններ որոնք անհրաժեշտ են, որպէս զի
նա լինի իսկապէս իրական արտայայ-
տութիւն անխորի բոլոր Հնչակեան
անուշը կրող անհատների, խմբերի,
շարքերի կամ հատուածների կամքի:
Հարկաւոր է որ գումարութիւնը պատ-
գամաւորական ժողովը լինի մի եւ ոչ
երկու: Հարկաւոր է որ պատգամաւո-
րական ժողովը չլինի ֆիկտիվ, կար-
ծեցեալ, այլ իրական, մի, կազ-
մուած այնտեղ ուղարկուած բոլոր
Հնչակեան պատգամաւորներից անխը-
տիր: Պարզ ասելով, անհրաժեշտ է որ
միացեալ կուսակցութիւնը կազմող
նախկին երկու հատուածները, որոնց
մէջ կայացած Միութիւնը ներկայումս
գտնում է խղճան վտանգին մէջ,
գտնելին միասին, միմեանց ներկա-
յութեան, Ապա թէ ոչ, եթէ պէտք է
ենթարկենք մենք մեզ ֆիկցիայի,
պատրանքի, այլ խօսքով, կամաւոր
կուրութեան եւ թոյլ տանք որ գու-
մարուի երկու պատգամաւորական ժո-
ղով փոխանակ մէկի, այն ժամա-
նակ, հաւատացած պէտք է լինինք
որ ոչինչ չդարմանուի, որ ներկայ
անտանելի դրութիւնը ոչնչով չի փոխ-
ուի, նա կմնայ նոյնը եւ գուցէ ա-
ւելի էլ վատանայ առաջացնելով ազ-
գին մէջ նորաւոր շարիքներ:

Որպէս զի այդ անհրաժեշտ պայմանը
իրագործուի, հարկաւոր է որ ամեն
տեղ ուր գոյութիւն ունին նախկին
երկու հատուածներից տարբեր միմե-
անց հանդէպ, միմեանց մօտիկ, մի-
մեանց ներկայութեան, նրանք ի մի
ձուլուին՝ եթէ պատակաւորաւ էին ար-
դէն այս վերջին երկպառակութեան
ստիժով, եւ որպէս մի մարմին, ու-
ղարկեն գումարութիւնը պատգմ. ժո-
ղովին մի եւ մի տեսակ պատգամա-
ւոր կամ մի եւ մի տեսակ ձայն եւ ոչ
երկու: Այս նախապատրաստական պայ-
մանը անհրաժեշտ է իրագործել, որ-
պէս զի յետոյ նոր գոհարութիւններ
նոր բարգոյթիւններ չծագին: Թամե-
նայն զէպս, ինչպիսի պտրագայ էլ
որ ներկայանայ, պատգմ. ժողովը
պէտք է լինի մէկ եւ ոչ երկու, ապա
թէ ոչ, կրկնում եմ, իրերի դրու-

որ 1899ի սկիզբը քաղաքում ունի գրեթե 5 տարեկան զոյութիւն. կոշկակարութեան արհեստին հետեւած են ցարդ 33 աշակերտներ, որոնց 14 իրեն չըջանաւարտ եւ 8 առանց չըջանաւարտ ըլլալով մեկնած են. իսկ 16ը կը չարունակեն իրենց աշխատութիւնները:

Դերձակութեան հետեւած են ցարդ 15 աշակերտներ, որոնցմէ 8ը մեկնած են իբրեւ չըջանաւարտ, 1ը առանց չըջանաւարտ ըլլալով, իսկ 6ը կը չարունակեն իրենց աշխատութիւնները:

Աթոռագործութեան արհեստին հետեւած են ցարդ 17 աշակերտներ, որոնց 5ը իբրեւ չըջանաւարտ, 4ը առանց չըջանաւարտ ըլլալով մեկնած են իսկ 8ը կը չարունակեն զբաղիլ իրենց գործով:

Ստաշանկի արհեստին հետեւած են ցարդ 17 աշակերտներ, որոնցմէ 4ը չըջանաւարտ ըլլալով, 9ը առանց չըջանաւարտ ըլլալով մեկնած են եւ մնացեալ 4ը կը չարունակեն աշխատիլ այսօր: Այս արհեստարանին մէջ կը գործուին միշտ զանազան տեսակ կաւակներ, խաւուներ եւ շայագ, որբանոցիս աշակերտաց ամառնային զգեստաց, զորս այսօր հագած են, կերպան ալ պատրաստուած է այս արհեստարանին մէջ աշակերտաց ձեռամբ:

Կահագործութեան արհեստարանը, հաստատուած 1901 մայիսին, ունի 2 տարեկան զոյութիւն: Յարդ աշակերտած են կահագործութեան 13 աշակերտներ, որոնց մին չըջանաւարտ եղած է, 2ը առանց չըջանաւարտ ըլլալով մեկնած են, իսկ 10 աշակերտներ կը չարունակեն զեռ իրենց աշխատութիւնները:

Այս արհեստարանին մէջ հաստատուած են սոյն չըջանաւարտ փայտի վրայ քանդակագործութիւն եւ փորագործութիւն ինչպէս նաեւ ճախարակագործութիւն որուն համար յա-

տուկ երկու մեքենաներ հաստատուած են:

Այս 5 արհեստարանաց մէջ ցարդ աշխատող աշակերտաց ամբողջական թիւն եղած է 100 — որոնցմէ 32ը չըջանաւարտ եղած են, 24ը առանց չըջանաւարտ ըլլալով մեկնած են, իսկ 44ը կը չարունակեն իրենց աշխատութիւնները:

Այս 44 մնացորդ արհեստաւորաց թիւը սոյն վրայ տեղեկանքով նաեւ օրական մէկ ժամ արհեստի աշխատող նախակրթարանի 60 աշակերտաց թիւը, կրնանք ըսել թէ տարւոյս մէջ 104 աշակերտներ արհեստի հետեւած են որբանոցիս մէջ:

Ներկայ չըջանաւարտներուն զաւոյ, խնամակալութիւնս մտադիր չէ անմիջապէս արձակել զիրենք որբանոցէս, այլ կը փափաքի նախ գտնել իրենց յարմար եւ պատուաւոր տեղեր, եւ յետոյ հետզհետէ զետեղել զիրենք կարող եւ իրենց ճարտարութեամբ ծանօթ արհեստաւորներու քով:

Այս չըջանաւարտներուն եւս ըստ օրինի յատկացուած են շաքարածարներ, որոնց համազուտութիւնը կը կազմէ 4100 զրոյ: Իւրաքանչիւրին բաժնին ըլլալով 150—350 զրոյ: Այս գումարները որոնք կը վճարուին իրենց անմիջապէս երբ պատրաստուին մեկնել Որբանոցէս, կը տրուին իրենց ոչ իբր գրամագլուխ ծառայելու՝ այլ գործածուելու համար իրենց անմիջական պիտոյից, որոնց պէտք կրնան ունենալ իբր կը բաժնուին յարկէս:

Այս կերպով, Սրբազան Հայր, Որբանոցս յաջողեցաւ երեք տարւան մէջ նախակրթարանի ճիւղէն 26, իսկ արհեստարաններու ճիւղէն 50՝ ընդամենը 76 չըջանաւարտներ ընծայել: Նշանակալութիւնս մեծ յոյս ունի որ Որբանոցս իր բարեկարգ եւ կանոնաւոր վիճակին եւ աշխատութեանց յարատեւութեամբ, պիտի շարունակէ հետզհետէ աւելի արդիւնաւոր չըջանաւարտներ ընդունել. եւ պակեղ այն յոյսերն ու ակնկալութիւնները՝ զոր Ազգը գրած է այս հաստատութեան վրայ:

Իսկ յրազիրներու հրատարակած պաշտօնական հաշուեցոյցէն կը

տեսնուի թէ, 1902 յունվար 1է մինչ դեկտ. 31, ընդհանուր Մուտքը եղած է 114,926 զրոյ. եւ Ելքը 93878, որով ամէն ծախքերէ եւ վարձքերէ դուրս զուտ շահ գոյացած է 21048 զրոյ: Անշուշտ այս դրամական շահը մեծ բան մը չէ համեմատութեամբ այն արհեստաւորներու մեծագոյն օգուտին, որով հարկաւոր որբերսն ապագան ապահովուած կը համարուի:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԵՆ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ յատուկ կոնգրակով Ա. Էջմիածնի ուսումնական միսյուն Յանձնաժողովոյ անգամ կարգեր է Տ. Աշոտ, Տ. Մեսրոպ, Տ. Կարապետ, Տ. Թուսիկ, Տ. Մամբրէ վարդապետները եւ Սպիրիդոն դպիրը, վարելու համար Մայր Աթոռոյ ուսումնական հաստատութիւնները, տպարանը եւ Մատենադարանը եւ իւր բազմաթիւ Արարատ պաշտօնականութիւնը:

— ԱՏԱՆԱՅԻ Կուսակալը Պահրի փոշա վերջերս Զէյթուն երթալով, տեղւոյն առաջն. տեղապահէն եւ երեսիներմն ընդունուեր եւ վարժարանն ալ այցելելով իր մասին եղած ընդունելութեան համար գահունակութիւն յայտնել է:

— ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ս. Կաթողիկոսը որ ի մօտոյ Հալէպ պիտի երթայ, կը կարծուի թէ, զխաւորապէս պիտի զբաղի նախօրէ կաթողիկոսի կողմաւորած հարստութեան խնդրով: Ինչպէս շատերու յայտնի է, հանգուցեալը 20—30 հազար ոսկիի հարստութիւն մը ունէր երբ վախճանեցաւ այդ քա-

ղաքին մէջ, ուր կարգ մը աշխատահան եւ եկեղեցական շահատակներ հաճուցելոյն ինչքերը կողպողեցին. ահա հարստութեան մէկ կարեւոր մասը ազգին կամ Սիւրի Աթոռին կը պատկանէր. ուստի կարժէ որ հասկցուի թէ որո՞ց ձեռք մնացած են այդ ինչքերը եւ ի՞նչ միջոցներ կան զանոնք գոնէ մասամբ ազգին վերագործնելու:

— ՀԻՆԿԵԱՅԹԻ օր Պարոյ Ազգ. Հիւանդանոցի տարեգործը կատարուած է բաւական հոգեւոր մտածեան մը ներկայութեան եւ ընդ նախադասութեամբ Օրմանեան Պատրիարքի: Հացկերոյթ մը տրուած է եկեղեցական եւ աշխարհական ժողովականներու, ճառեր գոհաբանութիւններ, կենացներ իրարու յաջորդած են եւ անուշ գինիի համադամ կերակուրներու եւ շողոքորդ խօսքերու սուտութեան մէջ ջանացած են հոն համախմբուող հայ ժողովուրդին մոռցնել տալ ազգին ներկայ ողբալի վիճակը, վերջապէս Սահմանադրութեան տարեգործը տօնելու յատկացուած այդ ազգային հանգէսը առաջ «Սահմանադրութիւն» բառը արտասանելու վերջացածէ խաղաղ:

— ՏՓՂԻՍԻ վաճառականը դուռն աւագ կարգուած եւ հաստատուած է Տ. Յ. Ս. Արեւիկեան, իսկ աւագի օգնականներ կարգուած են Տ. Տ. Ա. Միլեան եւ Ա. Լճֆիտեան:

Կողկալի այդ մայրաքաղաքին թէ քաղաքապետի եւ թէ վաճառական գոտուն պիտի որոն շարունակաբար հայ լինելը շատ միութեամբ կան է մեզ, ինչ որ միեւնոյն ատեն ցոյց կուտայ ի՞նչ վրաց եւ կարգ մը ուս հրապարակա-

հայերէն կը հասկնամ եւ, ի՞նչու չէք ուզեր այդ լեզուով խօսելու: Զէ՞ որ «միմակ եմ եւ...» ու իմ ձայնս մէկը չլսեր» կըսէիք: Ահա կը յայտնեմ քեզի թէ ես ալ հայ մըն եմ ու քու արեւնդ կը կրեմ իմ երակներուս մէջ:

— Մանկամարդ աղջիկը կը դողար... Կարծեց թէ կը խաբուէր ու աչքին կերեւար այդ անսիրտ, Հետեւաբար չը կըցաւ ճիշդ մը հանել քերանէն: Սինկիլի մէկ անկիւնը կծկուեալ, սիւնաքանդակ մը մարմնոյն վրայ ծածկած ու կրկնապիւր դրութեան մը մէջ սմբած՝ կը մնար ու չէր համարձակել մարդկային կերպարանքով այդ բարի հրեշտակին նայիլ, որ իրեն ձայն կուտար ու «միմակ չեմ դուռն» կը հնչէր...

— Մի՛ վախար... յարեց Միւր Սիւպար, ու մօտենալով մանկամարդ աղջկան, համարձակեցաւ անոր ձեռքը բռնելու: Ես հայ եմ: Ամբոստեմով այս սպարանքին մէջ ձիապանութիւնը ըրի, որ յաջողէի քու սենեակը մանկելու եւ քու հայ աղջիկ մը ըլլալդ զիտնայի: Չէի կրնար... որովհետեւ մահու եւ կենաց խնդիր մըն էր հոս մտնել: Այս գիշերը յաջողեցայ: Հրէշը բացակայ էր սպարանքէն:

— Բացակայ է սպարանքէն... ընդհանրեց մանկամարդ աղջիկը, որ թողած էր իմ ձեռքը ծերունիի ձեռքերուն մէջ:

— Այո՛, վստահ եղի՛ր: Հիմակ կրնանք ազատուիլ իսպիլ: Վերը՝ Աստուած ու վարը՝ մենք կը գտնուինք այս սենեակին մէջ: Իմացայ քու պատմութիւնդ, երբ դուռն մնախոսութեանդ ատեն յայտնեցիր, կը մնայ մտածել թէ՛ ինչպէ՞ս պէ՛տք է փախցունել քեզ որ մէկը չիմանայ:

— Ատիկա անկարելի՛ է: Ո՛չ մէկ կերպով կարող ենք սակից դուրս գալ, առանց իմացուելու:

— Եթեաւ լա՛ւ. հազարապետը չը թողուր որ պարտէզը իջնէ:

— Ո՛չ:

— Ապարանքին մէջ ու բիշ ո՞վ դիտէ քու հայ ըլլալդ:

— Մէկը չը դիտեր... միայն թէ հազարապետին մայրը տեղակացած է:

— Անիկա ի՞նչ աչքով կը նայի վրագ:

— Ո՛հ, չեմ գիտեր... բոլոր օրը կանցնի, բայց մէկը չը դար հետս տեսնուելու: Սինկիլի մէջ փակուած եմ, ինչպէս վանդակի մը թռչունը:

— Կեցի՛ր, սակից ետքը կարող ես պատուհանէդ խօսելու: Երբ վերջապէս ատեն ըլլայ, ես սիրողին դուռը կեցնեմ ու իմ կարմիր թաշկինակս պատէն կը կախեմ: Տեսնուելուդ պէս այս նշանը, կամաց մը պատուհանիդ վարդաղբին հետէն ինծի նայէ ու աչքով յայտնէ ըսելիքներդ: Այս կերպով պիտի աշխատինք յարմար առիթը գտնելու եւ քեզ ազատելու սակից...

— Սղաթիլ մի՞... բայց ես չեմ ուզեր այս սենեակէն բաժնուիլ, առանց վրէժս լուծելու, առաքելից մանկամարդ աղջիկը յուզուած չեղաւ մը:

— Գու՛ր լրէժդ մեզի թո՛ղ, աղջիկս, ընդհանրեց Միւր Սիւպար:

— Ամենակէ՛ն... Սասունցի աղջիկը չը կրնար իր վրէժը թողուլ ուրիշներուն: Ա՛խ, բարե ծերունի՛, երախտապարտ եմ որ քու ձայնդ լսել տուիր ինծի: Բայց մի՛ ստիպեր... իմ արեւնս մանող հրէշը չը սպաննած՝ չեմ հեռանար սակից: Եթէ երբէք, միմ-

չեւ այսօր համբերեցի, ատուր պատճառը խորհրդաւոր գաղտնիք մըն էր, որ սրտիս վրայ կը ծանրանար ու ձեռքս կը բռնէր աներեւոյթ ձողովութեան մը ներքեւը:

— Չե՞ս կրնար յայտնել ինծի այդ խորհրդաւոր գաղտնիքը:

— Կը յայտնեմ...

— Ուրեմն բռէ՛:

— Այս հրէշը ծնողքիս, ազգականներուս ու իմ արեւնս մանկէն հոգը, իմացած էր որ Կ. քաղաքի բանտին մէջ երկտասարդ մը կը գտնուէր, որուն կապած էի իմ սիրտս: Ատիկա կապածներու կենթարկէր զինքը: Հետեւաբար յայտնեց ինծի թէ՛ կախիլ պիտի սար գանի, եթէ ձայն մը հանէի: Միեւնոյն ատեն, խոստացաւ թէ՛ պիտի ջանար ազատել, եթէ ճշմարիտ սէր մը ունենայի իր վրան ու արտասուելով ջանքունէի օրերս: Ի՞նչ ընէի... ամեն կերպով ջանացի կեղծել: Սպասեցի որ աս հրէշը կատարէր իր խոստումը... ան ատեն դուռն պիտի կրնայի լուծել վրէժս: Ահա՛՛ գանակս, որով անոր կողմը պիտի կարեմ, եւ՛ թոյնի չիլ մը՝ որ իմ կեանքս պիտի վերջացունէ: Սպասեցի, այո՛, մինչեւ այսօր չարաչար սպասեցի... Ու սենայ որ չարագործը կը խաբէր զիս... Ո՛չ, ա՛լ իրզուցեցայ... ա՛լ չէի կրնար մնալ հրէշի մը թիւերուն մէջ, ուսկից ո՞՞ր ու արեւն կը հոտէր անաւոր գարշուկաւոր մը:

(Շարունակելի)

գիրներու հակահայ բրոքականութեան զերօք չափ չէ կրցած ազդել ոչ ժողովուրդին և ոչ ուսու կառավարութեան վրայ:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

ԹԻՒՐԿԻԱ ՎԷ ՊՈԽԼԿԱՐԻԱ

Պիր կազմած մուխպիրի Պուլկար վիւթէլա բէյի սէնէրալ Բէթրով իւր կէտերը շնորհիւ թափախելով իւր կէտերը տրւեց:

Պիզ պիր թարափտան Պուլկարիանը սինօրալը չէթէլէրէ գարշը գաթի սուրէթտէ գարաւազէ պէրապէր, տիկէր թարափտան տախիլի վէ խարիճի Պուլկար գօմիթալարէ պէրապէր ուղարշաճաղը, Պուլկարը մուգապէսթի. նի պիր տէֆա թէսթին իթտիք տէն սօնրա, թիւրք հիւթիւմէթի. նին եարտըմը իւր Մաքէթոնիա. լըլարըն ահպալընը իսլահ իթմէյէ չալըշաճաղը: Մէմուլ իտէրիզ քի թիւրքիա Մաքէթոնիալըլարէ միւլալիմանէ տալրանմագ վազիֆէսին թանըլաճագ, վէ Մաքէթոնիա իսլահաթը էնէպի գօն. սօլալարըն գօնթօլը ալթընտա իճրա օլընաճագ տըր: Մաքէթոնիա իթիւլընա նիհայէթ վէ. իլէնէկինէ իւմիւլարըլ. քէզա Պուլկարիատա վէ թիւրքիատա պուլընան գօմիթա բէյիպէրի գան. մագտա տըրլար քի պիր ըսնան տէֆէթիւլէրտէն եարտըմ օլմաթը. զը հալտէ եալընըլ չօգլարըն էօ. իւմիւլէնէ, էյալէթին խարապիլէ. թինէ վէ ահպալըն տահա զիյատէ ֆէնալալաճալընա սէպէպ օլապիլէ. ճէք»:

«Պիզ քէզա թիւրքիա իւր տօղրուտան տօղրու միւլէթէրէյէ կերիշմէք վէ պու թարիլը Մաքէթոնիա ահպալընա ճիտտի պիր խաֆիթիլը թէմին իթմէք իշիւն զաղըթ իտէնէկիլ, Բուսիա տախի պու սուրէթտէ պիր խաֆիթիլը արղու իթմէքտէ օլտըղընտան անըն պու բօլիթիգալըլ պէյէ. նէնէկինէ գանիլիլ. իշիւն էվիլէրի գապիլէնին վէ պիլիմ բօլիթիգաճա ֆարգըլըլ պու նօգթալար տըր»:

Մէքէրի մուխպիր տախիլի նաղըրը Մ. Բէթրով իւր տախի միւլապաթընտա շու աթիտէքի ճէվապը ալմըլ տըր:

«Պուլկարիատա պուլնտան սօնրա Բուսա գարշը բօլիթիգաճարի օլմագ. զիւր Բուսիա Բրէնս Ֆէրտինանտըն հաթիմիլէթինի գապուլ իթտի. Պուլկարիանըն էն մուհիմ մէնֆաթը Բուսիանըն հիմայէսինի էլտէն գալըրմաճագտա օլտըղընը Բուս գօնսօլալարն թէմիւլաթ կէօսթէրմէք սուրէթտէ արղ օլընմըլ տըր: Տէվիլէրին Մաքէթոնիատա գօնսօլալարը արթաճագ օլուր վէ իսլահաթըն

իճրաճընա նէզարէթ իթմէք իշիւն պիր խրիսթիան ումուժի միւլէթի. թիշ նասպ օլընըր իսէ, թէքիթի օլընան իսլահաթը մէպտէ իթթիսաղ իթմէք իւլըրէ թուլթուլան շու բօլիթիգա մուլաֆաղիլէթ հասըլ իտէնէք զանն իտէրիզ»:

— Սթանպօլ Բուս էյիսի Մ. Նաչօփիշ իւր կէտերը շնորհիւ թիւրքիա վէ Պուլկարիա պէյիին. տէ միւլապաթընտա տօթմանէ հա. սըլ իթմէք իշիւն Բուսիանըն մուլապէնէթ իտէնէկինի սէօլլէմիշ տիր:

Մաքէթոնիա

Մաքէթոնիատա վէ պախուսուս Մանասթըր վիլայէթիտէ էլան իճրա օլընմագտա օլան մէզալիմ. տէն տօլալը տէվիլէթիլ թէքար Պապը Ալիին տըգգաթըն տապէթ իթտիլէր:

— Քէզա տաքէրէրին Բուլէլի գըթալընտա թէնէմիլաի տէվ. լէթէրտէն պաղըսընըն րահաթը սէլպ իթմէքտէ օլմաթընտան նաչի պէյան օլընան իթիւրաղաթ իւլէ. ինէ՝ Սուլթան պիր իրատէ իւր Անտօլուտան զալըլ տաքէր կէօն. տէրիլմէմիլինի էմր իթմիշ տիր:

— Մանասթըր վիլայէթի տախիլինսէ Սմէրտիշ նամ պուլկար քէօլիւնտէ վուգու պուլան միտհիշ գապիւտան պուլնտան էվիլ պահս իթմիշ իտիք. Բուս վէ Աստրիա էլիլէրի գօնսօլալարըն վասիթա. սը իւր թահգիգաթ իճրա իթտիր. միշլէր իտի. շիմտի վարիտ օլան րաթօրթըլ. միւլապաթէմէք քէօլ էհալիսինն տախի գօմիթալարա եարտըմ իթտիլինի վէ եալընըլ էհալիտէն 200 քիշի գաթիլ օլըն. տըղընը թաասիգ իտէյօրլար: Պապը Ալիին վէրտիլի, րաթօրթ եալընըլ 30 պուլկար թէլէթ օլընտըղընը վէ քէօլին եանմաթը գօմիթալարըն ալթէլ պըրագա. սընտան իւրի կէլտիլինի պէյան իտէյօր:

Պիւլիւն քէօլ քիւլէ թահվիլ օլընտըղըն հէր իքի թարափտան թաստիգ օլընմըլ տիր:

— Մէնչուր գօմիթա րէյիսի Տէլէվիլ չէթէսի իւր պէրապէր Պանիցա քէօլիւնտէ (Սէրէլ) թիւրք ապէրինտէն սբանըղա կէլուպ թէլէթ իտիւլաթէրի վէ պիւլիւն քէօլին աթէլէ վէրտիլի վէ 120 խանէ էհալիտէն եալընըլ 15—20 քիշի գալապիտիլի թանա իւ. պար օլընմըլ տըր:

— Մաքէթոնիատա իսլահաթըն իճրաճընա տալի Պապը Ալիին էլիլէրէ վէրտիլի րաթօրթա պիւնէն, խրիսթիանալարտան 722 բօլիս, 125 գօմիսէր նասպ օլըն. մըլ. թիւրք մէմուլարընտան 15ի թարտ օլընմըլ. վէ թալին օլը. նան 2944 օրման պէքէրիլինտէն 1077 սի խրիսթիան ըմըլար: Սթիւպ վիլայէթի 10 վէ Մանասթըր 3 սանճաղա թագսիմ օլըն. մըլ: Քէզա Պանգ Օթօման շիւ. պէլէրի թէսիս օլընուպ մուլմէ. լաթա պալաճըլար:

Պու րաթօրթտան ֆաղլա օլա. րագ, պէօլիւք վէ ճէսիմ մահ. պուլահանէլէրին սայէի չահանէաէ ինչա իտիլտիլի Սթանպօլ կազէ. թալարը եաղմագտա տըրլար: Շու հալտէ Մաքէթոնիա իսլահաթը թիւրքէրին անլաթըղը սու. լէթտէ պիլմիշ տէմէք տիր:

Ալպանիա

Արնալուտարըն պիր գըսմը իսլահաթը գապուլ վէ տիկէրէրի էլան մուխալէթէթ տէվաթ իտէ. ճէքէրինի վէ պու սէպէպէ ա. քէրէրին տահա պիր միւլտէթ էսկի-Սթիւրաթա գալաճագլարըն Պապը Ալի էլիլէրէ պիլտիլմիշ տիր:

— Արնալուտարը գանտրմագ իշիւն Սուլթանըն կէօնտըմիշ օլ տըղը իւլէմա հէյնէթի պօլ էլլէ Սթանպօլա կէրի կէօնտէրմէյէ մէպուր օլմուշ տըր:

ՏԱԽԻԼԻԹԷ

Սապը շաղըրլարտան Մ. Նա. չէվիլին Սթանպօլա կիթմէսինտէն տօլալը թալալըղըն Սօֆիա մուխ. պիր շու հօլուս իյալահաթ վէր. միշ տիր:

«Սօֆիա 26 Մալիս. — Մաքէ. թոնիա մէսէլէսինտէն տօլալը Պա. պը Ալի իւր տօղրուտան տօղրու. յա մուխալէրէյէ կիրիշմէք իշիւն. հիւթիւմէթ (պուլկար) Մ. Նաչէ. վիշի նիմ րէսմի պիր մէմուրիլէթ. լէ Սթանպօլա եօլլաճալա գարար վէրմիշ տիր: Սթանպօլաթի պուլկար մասլահաթիւլարը Մ. կէ. շօլ մէմուրիլէթին տէվաթ իտէ. ճէք տիր:

«Բուս վէ Աստրիա տէվիլէրի հարէթէթի տօթմանէլէրինի տէ. վաթ իտէնէքէրինտէ տալիլ. Վիլէ. նատան վէ Բէթրապուրկտան վէ. իլլէն թէմիւլաթ Սօֆիատա րա. հաթաղըղը պիր տէրէնէ թէս. քին իթտի. Քէզա տիկէր տէվ. լէթէրին տախի մուլապէնէթի տօթմանտէ պուլընաճագլարը մէ. մուլ օլընմըլ: Սինօրլար իւլէրի. նէ տախի չէթէլէրին Մաքէթո. նիյա կէլմէլէրի իշիւն սրգը թէտալիլէր էլէ ալընաճագ, վէ Մաքէթոնիա գօմիթէլէրին մուխա. պէրէյէ մանի օլապիլէնէք ուլ. կուսըղ հարէթէթիլինի թաթիլ իթտիրմէք իշիւն չալըլընաճագ տըր: Շիմտիլիկ Մ. Նաչօփիշ գա. թի թէքիթաթտա պուլընմագ ի. շիւն թալիմաթ ալմալաճագ տըր. անըն վաղիթէսի էն էվիլ Պապը Ալիին էֆէքալընը անլաճագ օլա. ճագ տըր»:

Սօֆիա կազէթալարըն էքսէրի. սի տախի Մ. Նաչօփիլին թիւրք հիւթիւմէթի իւր միւլէքէրէ իթ. մէք իւլլէ կէօնտէրիլմիշ օլտըղընը եաղտըլար իսէտէ, հիւթիւմէթ նիմ րէսմի սուրէթտէ պու չայէա. թը թէքիլիլ իթտի, վէ Մ. Նա. չօփիլին եալընըլ կէզմէք իշիւն Սթանպօլա կիթմիշ օլտըղընը նէշր ու իլան իթտիրտի:

Տիւրքալարըն թէքիլաթը շօք տէֆա թաստիգ նէվինտէն թէ. լագը օլընը օլտըղըն տախի անուլմաճալըլըլ:

— Պուլկար իմանընըն րէսմի քիւշաթը զիլէթինէ Սօֆիատա պուլընան գօնսօլալար. Սօպրանիէ րէյիլէրի, ժէնէրալար վէ տէս. բօլար տապէթ օլընմըլ տըրլար:

— Նէվրիթօր գաղաթընտան 92 քիշի թիւրք թէքիլաթընտան գալաթագ պուլկար սինօրընա սը. զընմըլար:

— Ֆէլ. Բրէնստէն Մ. Նաչօ. վիշ Սուլթանա խուսուսի պիր մէքտուպ կէօթիւրմիշ օլտըղը Սօ. ֆիատան էնտէրալմալա. հա. զըլմըլ տըր:

ԹԵԼԵԿՐԱԳՐԱՐ

Բուս, 31 Մալիս

Թիւրքալալըն պէյանը իւլլէ Գրուլ Վիթթօր էմմանուէլ Թուրի. սին իյը զըսմընտա Բարիսէ կի. տուպ, Մ. Լուպէյէ միսաֆիր օ. լաճագ տըր:

Քէզա Մ. Լուպէ Բոմալիս կի. տէրէք Գրուլըն միսալալալըղընը գապուլ իտէնէք:

Բարիկ, 1 Գուլիս

Բուհպալարա (կղեր) գարշը տին իճրա օլընաճագ նիւմալիշի բօլիս էվիլէրտէն տուլուպ մէնն իթ. տի: Ֆի. գաթ անարշիլթ պէօլիւք. լէր իշիւն պօրսուրնա կիրուպ, սօ. սիւլիսթիլինի մէնիսի էնաթըն. տա վէլլէլէ գալտըրտըլար: Տըշարը չըգաղալար էնաթտէ 30 քիշի տէրտէսթ օլընտը:

Պաղըլար վէ պիր բօլիս եա. լէլէնտիլէր:

ԹԻՒՆՃԱՐԻՑԷ

ՎԱՌՆԱ, 14 Մալիս

ՋԱՌԻՐԷ

ՊՈԽԼՏԱՅ	
Վալիս Լիպ. 56-58 հքթ. 9.20/10.30	
Արապալիպ. 57-62 հքթ. 9. --/11.20	
ԱՐԲԱ.	
Վալիս 100 քիլո 10.20/10.30	
Արապա 45-50 լիպ. հքթ. 5.80/ 6.20	
ՋԱՎՏԱՐ	
Վալիս 53 54 լիպ. 8.40/ 8.80	
Արապա 8. -- / 8.40	
ՖԱՍՈՒԼԻԱ 100 քիլո 18. --/24. --	
ԵՌԻԼԱՅ	
Վալիս 100 քիլո 10.10/10.20	
Արապա հէքթ. 5.40/ 5.50	
ՄԻՍԻՐ	
Վալիս լիպ. 55-57 հէք. 8.80/ 9. --	
Արապա լիպ. 54-58 հէք. 8.60/ 8.80	
ՏԱՐԷ	
Վալիս 100 քիլո 10. --/10.20	
Վալիս մուլալէլէսի ալթուլ ֆը. րանքէլ, արապա կիւմիլլէ: Նաթօ. լէօն 20.70 ֆրանք:	
Կիւնտէ 50/60 արապա վէ 7/8	
Վալիս կէլմէքտէ տիր:	

ՍԱՐԲԱՅԻԹԷ

Նաթըլէն 20.65 ֆրանք
Օսմ. լիւրալ 22.85 ալթուլ ֆրանք

Одговорились Е. Драгунов

Печатница Взаимность Варна